

WICEPREZES
NAJWYŻSZEJ IZBY KONTROLI
Ewa Polkowska

LLO.410.005.02.2019

Jarosław Pinkas
Główny Inspektor Sanitarny
ul. Targowa 65
03-729 Warszawa

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

zmienione zgodnie z treścią uchwały nr 54/2019
Kolegium Najwyższej Izby Kontroli
z dnia 23 sierpnia 2019 r.

P/19/086 – System bezpieczeństwa obrotu środkami ochrony roślin

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
ul. Filtrów 57, 02-056 Warszawa
T +48 22 444 50 00, F +48 22 444 57 93
nik@nik.gov.pl

Adres korespondencyjny: Skr. poczt. P-14, 00-950 Warszawa

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Główny Inspektorat Sanitarny, ul. Targowa 65, 03-729 Warszawa (dalej zw. GIS)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Jarosław Pinkas, Główny Inspektor Sanitarny, od 1 września 2018 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnił: Marek Posobkiewicz, Główny Inspektor Sanitarny, od 3 sierpnia 2015 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Realizacja przez Głównego Inspektora Sanitarnego zadań w zakresie nadzoru nad jakością zdrowotną żywności pod kątem pozostałości środków ochrony roślin. 2. Skuteczność systemu nadzoru i kontroli bezpieczeństwa żywności w zakresie pozostałości środków ochrony roślin.
Okres objęty kontrolą	Lata 2016-2018 z wykorzystaniem dowodów sporządzanych przed, lub po tym okresie
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Łodzi
Kontrolerzy	1. Michał Maćkiewicz, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr LLO/103/2019 z 11 kwietnia 2019 r. i nr LLO/114/2019 z 2 maja 2019 r. 2. Dominik Gołacki, gł. specjalista k.p., upoważnienie do kontroli nr LLO/114/2019 z 26 kwietnia 2019 r.

(akta kontroli str.1-6)

¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 489, dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Zgodnie z zadaniami określonymi w ustawie o Państwowej Inspekcji Sanitarnej³, Główny Inspektor Sanitarny ustalał priorytety i kierunki działań Państwowej Inspekcji Sanitarnej⁴ na poszczególne lata, przygotowywał niezbędne zarządzenia i procedury dotyczące w szczególności przeprowadzania urzędowych kontroli żywności oraz opracowania i nadzoru nad realizacją planu pobierania próbek. Wytyczne dotyczące pobierania próbek żywności na pozostałości pestycydów⁵, określał corocznie w planie pobierania próbek w ramach urzędowej kontroli i monitoringu dla PIS.

Planowane na lata 2016-2018 zadania z zakresu prowadzenia kontroli i pobierania próbek w kierunku pozostałości pestycydów zostały zrealizowane. Mimo podejmowania niezwłocznych działań w ramach systemu RASFF⁶ w stosunku do żywności, w której stwierdzono przekroczenie najwyższego dopuszczalnego poziomu pestycydów zagrażające zdrowiu ludzi, wycofanie jej z obrotu w całości nie było możliwe ze względu na następczy charakter kontroli, gdy żywność znajdowała się w obrocie, jak i z uwagi na to, że w niektórych przypadkach wydanie decyzji o wycofaniu żywności z obrotu było bezprzedmiotowe, ponieważ została ona w całości sprzedana konsumentom. Na skuteczność działań organów PIS w tym zakresie miały wpływ długie terminy oczekiwania na wyniki badań laboratoryjnych próbek żywności pobranych podczas kontroli.

Główny Inspektor Sanitarny dopiero po przeprowadzonym w maju 2018 r. audycie Komisji Europejskiej DG(SANTE)⁶, oceniającym system kontroli pozostałości pestycydów w Polsce, podjął działania zmierzające do restrukturyzacji bazy laboratoriów i skrócenia czasu badań próbek w zakresie pozostałości pestycydów, a także do umożliwienia poboru próbek jak najbliżej pierwszego punktu wprowadzania produktu na rynek.

NIK stwierdziła, że urzędowe laboratoria PIS w latach 2016-2019 nie posiadały akredytacji na badanie związku chemicznego *dodyny* (aktywnego składnika środków ochrony roślin⁷), której brak skutkowało niewykonywaniem analizy pobranych próbek na zawartość ww. substancji. Stwierdzono również nieprawidłowość dotyczącą wprowadzenia przez GIS do systemu RASFF zgłoszenia 2016.1819 sklasyfikowanego jako „powiadomienie informacyjne”, w sytuacji gdy powiadomienie to winno być zakwalifikowane, w myśl art. 1 pkt 4 rozporządzenia nr 16/2011⁸, jako „powiadomienie o zagrożeniu”. Ponadto, GIS przesłał do systemu RASFF powiadomienie informacyjne nr 2017.0947 dopiero po upływie 10 dni od dnia

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Ustawa z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2019 r. poz. 59).

⁴ Dalej także PIS.

⁵ Pestycydy to syntetyczne lub naturalne substancje używane do zwalczania organizmów szkodliwych lub niepożądanych, stosowane głównie do ochrony roślin uprawnych, lasów, zbiorników wodnych, ale także zwierząt, ludzi, produktów żywnościowych, oraz do niszczenia żywych organizmów, uznanych za szkodliwe, w budynkach inwentarskich, mieszkalnych, szpitalnych i magazynach. Pojęcie „pestycydy” jest szersze niż „środki ochrony roślin”, ponieważ te pierwsze obejmują również zwalczanie organizmów szkodliwych poza produkcją roślinną. W zadaniach Inspekcji Sanitarnej nie wyodrębniono badania próbek w kierunku pozostałości środków ochrony roślin. Inspekcja sprawowała nadzór nad warunkami zdrowotnymi żywności w aspekcie pozostałości pestycydów.

⁶ Directorate – General for Health and Food Safety (Dyrekcja Komisji Europejskiej, która jest odpowiedzialna za realizację unijnej polityki w zakresie bezpieczeństwa żywności i zdrowia oraz za monitorowanie wdrażania unijnych przepisów w tych dziedzinach)

⁷ Dalej także ŚOR.

⁸ Rozporządzenie Komisji (UE) nr 16/2011 z dnia 10 stycznia 2011 r. ustanawiające środki wykonawcze dla systemu wczesnego ostrzegania o niebezpiecznych produktach żywnościowych i środkach żywienia zwierząt (Dz. U. UE L 6 z 11.1.2011, s. 7), dalej: rozporządzenie nr 16/2011.

otrzymania zgłoszenia z Dolnośląskiego Wojewódzkiego Inspektoratu Sanitarnego we Wrocławiu oraz analizy ryzyka, potwierdzającej zasadność dokonania takiego zgłoszenia w sytuacji, gdy w myśl art. 4 ust. 1 ww. rozporządzenia, członkowie sieci winni przysyłać powiadomienia informacyjne do punktu kontaktowego Komisji bez zbędnej zwłoki.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁹ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Realizacja przez Głównego Inspektora Sanitarnego zadań w zakresie nadzoru nad jakością zdrowotną żywności pod kątem pozostałości środków ochrony roślin

Opis stanu faktycznego

1.1. Zgodnie z Regulaminem organizacyjnym GIS do zadań Departamentu Bezpieczeństwa Żywności i Żywnienia należało m.in.:

- a) ustalenie priorytetów i kierunków działań Państwowej Inspekcji Sanitarnej¹⁰ w zakresie bezpieczeństwa żywności,
- b) opracowywanie rocznych planów działań w zakresie doskonalenia krajowego systemu bezpieczeństwa żywności i żywienia oraz krajowego planu pobierania próbek i badania żywności w ramach urzędowej kontroli i monitoringu,
- c) koordynowanie działań w zakresie systemu RASFF,
- d) koordynowanie nadzoru PIS nad importem oraz eksportem środków spożywczych,

(akta kontroli str. 1164)

Zastępca Głównego Inspektora Sanitarnego oświadczyła, że w GIS nie ma pracowników zatrudnionych wyłącznie do zadań dotyczących pozostałości pestycydów. Pracownicy w tym zakresie wykonują zadania w ramach działań systemowych (horyzontalnych), m.in. koordynują i nadzorują przygotowanie planu pobierania próbek do badań żywności w kierunku pozostałości pestycydów, zajmują się obsługą powiadomień RASFF w tym zakresie, koordynują udział ekspertów zewnętrznych w posiedzeniach grup roboczych i komitetów Komisji Europejskiej, koordynują odpowiedzi na pytania, interpelacje itp.

(akta kontroli str. 41-46)

1.2. W latach 2016-2018 pracownicy Departamentu Bezpieczeństwa Żywności i Żywnienia odbyli szkolenia dotyczące: rozwoju i zastosowania metod analitycznych ŚOR, kontroli upraw ekologicznych pod względem pozostałości ŚOR oraz analitycznej kontroli jakości i procedur walidacji metod do analizy pozostałości pestycydów w żywności.

Dodatkowo 19 pracowników GIS uczestniczyło w szkoleniach w zakresie: raportowania wyników pozostałości pestycydów, nadzoru organów PIS nad bezpieczeństwem żywności i żywienia, wymagań dotyczących pobierania próbek.

W okresie objętym kontrolą 384 pracowników wojewódzkich stacji sanitarno-epidemiologicznych (dalej WSSE), powiatowych stacji sanitarno – epidemiologicznych (dalej PSSE) i granicznych stacji sanitarno-epidemiologicznych (dalej GSSE) oraz laboratoriów urzędowych uczestniczyło w szkoleniach

⁹ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁰ Dalej także PIS.

dotyczących: bezpieczeństwa żywności, ze szczególnym uwzględnieniem systemu RASFF i oznaczania pozostałości pestycydów przy użyciu poszczególnych metod.

(akta kontroli str. 41-46, 136-139)

1.3. W okresie objętym kontrolą Rada Sanitarno-Epidemiologiczna nie zajmowała się zagadnieniami związanymi z ŚOR. Żaden z członków Rady nie specjalizował się w ocenie jakości zdrowotnej i bezpieczeństwa żywności pod kątem tych środków.

Dyrektor Generalny GIS wyjaśnił, że w skład Rady wchodzi pięciu przedstawicieli nauki i osób posiadających wybitne przygotowanie z dziedziny bezpieczeństwa żywności i żywienia. Członkiem Rady jest toksykolog – kierownik Zakładu Bezpieczeństwa Żywności w Narodowym Instytucie Zdrowia Publicznego – Państwowym Zakładzie Higieny¹¹. Eksperci/toksykolodzy zajmujący się tematyką pozostałości pestycydów w żywności, którzy są pracownikami NIZP-PZH stale współpracują z GIS, mogą być zapraszani do udziału w posiedzeniach Rady.

(akta kontroli str. 407-408, 409-482, 761, 1182-1183)

1.4. W GIS opracowano *Procedurę przeprowadzania urzędowej kontroli żywności oraz materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktu z żywnością*, która nie zawierała szczegółowych wytycznych do przeprowadzania kontroli pozostałości pestycydów w żywności. W *Procedurze pobierania próbek żywności, materiałów i wyrobów przeznaczonych do kontaktów z żywnością oraz próbek sanitarnych*, zawarto instrukcję pobierania próbek do badań żywności w kierunku pozostałości pestycydów. Zasady kontroli żywności, w tym zakres badanych pestycydów, były co roku określane w *Planach pobierania próbek w ramach urzędowej kontroli i monitoringu dla PIS*.

W GIS wprowadzono *Procedurę opracowania i nadzoru nad planem pobierania próbek* określającą etapy tworzenia Planu, dokonywanie w nim zmian oraz monitorowanie jego realizacji. Plan oparty był o cząstkowe plany pobierania próbek dla rekomendowanych kierunków badań na rok następny, wskazywane przez laboratoria referencyjne i podmioty współpracujące. Uwzględniane w nim były zmiany przepisów prawa, wnioski PWIS, laboratoriów referencyjnych i podmiotów współpracujących, wytyczne i zalecenia UE oraz decyzje podjęte w GIS.

(akta kontroli str. 202-219, 222-229, 358-406, 1164)

Zgodnie z Planem pobierania próbek, dobór produktów spożywczych do badań w ramach krajowego programu kontroli uwzględniał przede wszystkim wielkość spożycia produktu w Polsce i bazował na 40 podstawowych asortymentach badanych co roku. Na podstawie wyników badań, do planu wprowadzono także dodatkowe asortymenty, w których stwierdzano dużo pozostałości pestycydów. Co roku plany uwzględniały produkty wskazane w rozporządzeniach wykonawczych Komisji (UE) dotyczących wieloletniego unijnego programu kontroli, mającego na celu zapewnienie zgodności z najwyższymi dopuszczalnymi poziomami pozostałości pestycydów w żywności pochodzenia roślinnego i zwierzęcego oraz na jej powierzchni, a także mającego na celu ocenę narażenia konsumenta na te pozostałości¹².

W Planach nie określano częstotliwości kontroli konkretnych podmiotów gospodarczych. Wskazywane były natomiast kraje, z których poszczególne produkty należało zbadać. W zarządzeniu Głównego Inspektora Sanitarnego w sprawie procedury przeprowadzania urzędowej kontroli żywności, zapisy w zakresie kontroli

¹¹ Dalej: NIZP-PZH

¹² W okresie objętym kontrolą obowiązywały rozporządzenia nr 2015/595, 2016/662 oraz 2017/660, zwane dalej „rozporządzeniami wykonawczymi Komisji (UE)”.

systemu HACCP¹³ ujęto w instrukcji dotyczącej kryteriów oceny zakładu produkcji/obrotu żywnością.

Dyrektor Generalny GIS wyjaśnił, że w ramach urzędowej kontroli żywności organy PIS weryfikują badania właścicielskie, przeprowadzane przez przedsiębiorców produkujących i wprowadzających do obrotu żywność.

(akta kontroli str. 663-674, 1164)

W Planie poboru próbek na 2019 r. wskazano, iż planując pobór próbek, należy uwzględnić przede wszystkim duże punkty dystrybucji lub magazynowania produktów jak: magazyny centralne, hurtownie, a także giełdy owocowo-warzywne.

Dyrektor Generalny GIS wyjaśnił, że w poprzednich edycjach Planu na lata 2016 – 2018 nie zawierano takiej informacji, niemniej na szkoleniach organizowanych dla pracowników WSSE/PSSE i na naradach z kierownikami pionu higieny żywności i żywienia, wskazywano na konieczność poboru próbek w takich miejscach. Dyrektor Generalny GIS wyjaśnił ponadto, że zapis ten pojawił się w Planie na 2019 r. po audycie Komisji Europejskiej przeprowadzonym w maju 2018 r.

(akta kontroli str. 663-674, 1164)

W Planach na lata 2016–2017 nie przewidziano szczegółowych wytycznych dla GSSE w zakresie kontroli urzędowej i poboru próbek żywności do zbadania na obecność pozostałości pestycydów. W Planie na 2018 r. wyszczególniono natomiast sześć rodzajów asortymentów importowanych z konkretnych państw, na które miały zwrócić uwagę GSSE.

Dyrektor Generalny GIS wyjaśnił, że planując środki spożywcze do badań monitoringowych i urzędowej kontroli uwzględnia się takie czynniki ryzyka jak: struktura spożycia produktu w Polsce, asortymenty, w których stwierdza się najwięcej pozostałości i/lub przekroczenia wartości dopuszczalnej oraz kraj pochodzenia produktu. Biorąc pod uwagę duże ilości asortymentów do badań, dużą ilość pestycydów i możliwości techniczne laboratoriów, w planie uwzględnia się 40-45 podstawowych asortymentów. Pozostałe asortymenty bada się co dwa, trzy lata, aby wszystkie najważniejsze asortymenty były okresowo badane.

(akta kontroli str. 663-674, 1164)

W Planach na lata 2016-2018 nie określano maksymalnego czasu badania próbek w kierunku pozostałości pestycydów. W Planie na 2019 r. wyznaczono trzytygodniowy termin na przedłożenie raportu z badania próbek, liczony od momentu dostarczenia próbki do laboratorium.

Dyrektor Generalny GIS wyjaśnił, że analiza pozostałości pestycydów jest trudnym i czasochłonnym zadaniem, obejmującym około 360 związków, wymaga przeprowadzenia 2-3 toków analitycznych metodami „multi” i dodatkowo metodami pojedynczymi. Minimalny czas, przy sprawnie działającej aparaturze to 8-10 dni, biorąc pod uwagę „przepustowość” aparatury, czas potrzebny na przygotowanie aparatury do pracy oraz ilość badanych związków i dodatkowe próbki wymagane przez system jakości. Analiza uzyskanych danych, ich weryfikacja, ocena i przygotowanie sprawozdania to kolejny dzień. W przypadku przekroczenia wartości dopuszczalnych wymagane jest potwierdzenie wyniku poprzez powtórną analizę próbki, co dodatkowo wydłuża czas wykonania badania. Analiza pozostałości powinna trwać jak najkrócej, ale wyniki muszą być miarodajne. Dlatego ustalono

¹³ system analizy zagrożeń i krytycznych punktów kontroli (Hazard Analysis and Critical Control Points) - postępowanie mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa żywności przez identyfikację i oszacowanie skali zagrożeń z punktu widzenia wymagań zdrowotnych żywności oraz ryzyka wystąpienia zagrożeń podczas przebiegu wszystkich etapów produkcji i obrotu żywnością; system ten ma również na celu określenie metod eliminacji lub ograniczania zagrożeń oraz ustalenie działań korygujących (art. 3 ust. 3 pkt 41 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia Dz. U. z 2018 r. poz. 1541 ze zm.).

w uzgodnieniu z Krajowym Laboratorium Referencyjnym, że czas analizy nie powinien przekroczyć trzech tygodni. Zgodnie z informacjami z Krajowego Laboratorium Referencyjnego, którego przedstawiciel uczestniczy w spotkaniach w Europejskim Laboratorium Referencyjnym, jest to średni czas uzyskiwany w laboratoriach europejskich prowadzących rutynowo badania monitoringowe i wyposażonych w typową aparaturę do analizy.

Dyrektor Generalny GIS jednocześnie stwierdził, że w przypadku badań interwencyjnych, gdy istnieje podejrzenie, że produkt może być niezgodny z wymaganiami lub zagrażać zdrowiu konsumenta, badania wykonywane są poza kolejnością, w ciągu 1-3 dni (zależnie od zakresu badań).

(akta kontroli str. 222-229, 543-545, 1164)

Na lata 2016–2019 w Planach pobierania próbek nie przewidziano pobierania próbek produktów pochodzenia zwierzęcego w województwach kujawsko-pomorskim i zachodnio-pomorskim. Jednokrotne pobrane takich próbek zaplanowano w województwach pomorskim i wielkopolskim. W województwach: świętokrzyskim i podkarpackim planowano co roku pobieranie próbek w tym zakresie. Pobrania próbek tłuszczu jadalnego nie przewidziano w województwie kujawsko-pomorskim, zaś województwach: opolskim i świętokrzyskim planowano co roku pobieranie próbek w tym zakresie.

Dyrektor Generalny GIS wyjaśnił, że w wyniku analizy pochodzenia próbek produktów zwierzęcych pobranych na terenie województwa podkarpackiego stwierdzono, że większość produktów pochodzi z innych województw np. produkty pochodzenia zwierzęcego pobrane w 2016 roku przez WSSE w Rzeszowie pochodziły głównie z województw wielkopolskiego, mazowieckiego, świętokrzyskiego, lubelskiego, a także kujawsko – pomorskiego, a pobrane w 2018 r. z województw mazowieckiego, wielkopolskiego, podlaskiego, lubelskiego, opolskiego, małopolskiego i dolnośląskiego. Nie ma więc znaczenia w jakim województwie zostaną pobrane, gdyż produkty zwierzęce dostępne w dużych sieciach handlowych na terenie Polski pochodzą w większości od tych samych producentów. Próbkę te pobierane są w obrocie.

Ponadto wyjaśnił, że oliwa z oliwek sprowadzana jest do Polski głównie z Hiszpanii i Włoch przez kilka firm polskich, głównie z Poznania, Warszawy i Krakowa, i pochodzi od tych samych producentów. Dlatego większość magazynów i dużych sieci handlowych na terenie Polski posiada tę samą oliwę z oliwek, bez względu na miejsce pobrania. Biorąc to pod uwagę, nie ma potrzeby pobierania próbek z każdego województwa.

(akta kontroli str. 663-674, 1164)

1.5. Zgodnie z *Planami pobierania próbek żywności w ramach urzędowej kontroli i monitoringu* liczba zaplanowanych do pobrania próbek na pozostałości pestycydów w latach 2016 – 2018 wyniosła łącznie 6 860, tj. 2 230 w 2016 r. , 2 315 w 2017 r. i 2 315 w 2018 r.

W poszczególnych grupach produktów na lata 2016 – 2018 zaplanowano:

- a) grupa 1 produkty pochodzenia roślinnego - zaplanowano pobranie odpowiednio: 1 705, 1 715 i 1 740 próbek,
- b) grupa 2 ziarno zbóż i przetwory zbożowo-mączne - zaplanowano pobranie 150, 205 i 195 próbek,
- c) grupa 3 produkty przetworzone inne niż dla niemowląt i małych dzieci - zaplanowano pobranie 65, 85 i 0 próbek,
- d) grupa 4 produkty dla niemowląt i małych dzieci - zaplanowano pobranie 100, 110 i 110 próbek,

- e) grupa 5 produkty pochodzenia zwierzęcego - zaplanowano pobranie 125, 140 i 210 próbek,
- f) grupa 6 tłuszcze jadalne - zaplanowano pobranie 35, 60 i 60 próbek,
- g) grupa 7 napoje alkoholowe - zaplanowano pobranie 50 próbek w 2016 r.

Dyrektor Generalny GIS wyjaśnił, że liczba próbek zaplanowanych na dany rok wynika z szeregu czynników opartych o ocenę ryzyka oraz poniższe warunki:

- obowiązujące przepisy prawne i UE, zalecenia Komisji Europejskiej,
- wyniki monitoringu i urzędowej kontroli żywności z ubiegłych lat w Polsce i w UE,
- informacje o produktach w których było najwięcej przekroczeń wartości najwyższych dopuszczalnych poziomów¹⁴ pestycydów w poprzednich latach (raporty RASFF i EFSA),
- wielkości i struktury spożycia produktu w Polsce,
- specyfikacji polskiego rolnictwa i rynku spożywczego w Polsce,
- możliwości analitycznych laboratoriów (aparatura analityczna, personel).

(akta kontroli str. 642-649, 1164)

W latach 2016-2018 badania pozostałości środków ochrony roślin realizowane były w laboratoriach WSSE w:

- Łodzi – badano warzywa i owoce, produkty przetworzone,
- Opolu - warzywa i owoce, ziarna zbóż i przetwory zbożowo-mączne, żywność dla niemowląt i małych dzieci,
- Rzeszowie - ziarna zbóż i przetwory zbożowo-mączne, żywność dla niemowląt i małych dzieci, produkty pochodzenia zwierzęcego, tłuszcze jadalne,
- Wrocławiu - warzywa i owoce, produkty przetworzone,
- Warszawie - warzywa i owoce, ziarna zbóż i przetwory zbożowo-mączne, żywność dla niemowląt i małych dzieci, tłuszcze jadalne, napoje alkoholowe.

(akta kontroli str. 1164)

Na koniec 2016 r. wszystkie laboratoria posiadały chromatografy gazowe, a z wyjątkiem laboratorium w Opolu również chromatografy cieczowe. W 2017 r. Wojewoda Łódzki doposażył laboratorium w Łodzi w chromatograf gazowy sprzężony z detektorem mas typu podwójny kwadrupol GC/MS/MS¹⁵. Chromatograf gazowy z detektorem masowym GC/MS/MS otrzymało także laboratorium w Rzeszowie. W 2018 r. laboratoria nie otrzymywały nowego sprzętu.

(akta kontroli str. 41-46, 140-201, 538-545)

W listopadzie 2018 r., w związku z wynikami audytu przeprowadzonego w maju 2018 przez Komisję Europejską DG(SANTE), na zlecenie i w porozumieniu z GIS, w celu pełnej diagnozy sytuacji i podjęcia działań naprawczych, dokonana została przez pracownika Krajowego Laboratorium Referencyjnego ds. Pozostałości Pestycydów w Żywności ocena laboratoriów WSSE, która wykazała, że:

- a) laboratorium w Łodzi nie posiadało możliwości, aby w pełni realizować badania pozostałości pestycydów w żywności, ze względu na brak aparatury analitycznej. Na koniec 2018 r. laboratorium posiadało akredytację na 114 związków oznaczanych techniką chromatografii gazowej z detektorami selektywnymi oraz 48 związków oznaczanych techniką chromatografii cieczowej z detektorem masowym;

¹⁴ Dalej: NDP

¹⁵ Zgodnie z „Oceną laboratoriów urzędowych badających pestycydów w ramach monitoringu i urzędowej kontroli żywności” – przeszkolenie personelu z obsługi zakupionej aparatury dla laboratorium w Łodzi, walidacja i akredytacja metody badania może potrwać 2 lata.

- b) laboratorium w Opolu nie posiadało odpowiedniej aparatury, aby wykonywać zadania w pełnym zakresie. Posiadało natomiast akredytację elastyczną na oznaczanie 213 związków w produktach zbożowych i produktach dla małych dzieci i niemowląt oraz 221 związków w owocach i warzywach;
- c) laboratorium w Rzeszowie, pomimo posiadania odpowiedniego sprzętu i personelu, nie realizowało badań w pełni w stosunku do planu. W produktach dla dzieci i niemowląt akredytowanych było 199 związków, w produktach pochodzenia zwierzęcego od 4 związków (mleko) do 57 związków (tłuszcz zwierzęcy), przy czym, dla żadnej z matryc obowiązkowy zakres nie był realizowany. Laboratorium nie realizowało pełnego zakresu dla oliwy z oliwek, w tym ŚOR najczęściej wykrywanych w tej matrycy;
- d) zakres badań laboratorium we Wrocławiu obejmował 219 związków w produktach pochodzenia roślinnego;
- e) laboratorium w Warszawie prowadziło badania z wykorzystaniem nowoczesnej aparatury, pozwalającej na badanie 329 związków w produktach roślinnych, przetworzonych, dla niemowląt i małych dzieci oraz pochodzenia zwierzęcego.

Wskazano ponadto, że laboratorium WSSE w Bydgoszczy posiada odpowiednią aparaturę, aby analizować pestycydy w pełnym zakresie, jednak nie były mu zlecane takie badania.

Od 2019 r. laboratorium w Warszawie dysponuje chromatografem gazowym GS/MS/MS (dzierżawa na rok).

Dyrektor Generalny GIS wyjaśnił, że na 2019 r. zaplanowano zakupy chromatografów cieczowych dla laboratoriów w Łodzi, Rzeszowie, Wrocławiu i Warszawie oraz dodatkowo chromatograf gazowy GC/MS/MS dla laboratorium w Warszawie.

Wyjaśnił ponadto, że w listopadzie 2019 r. planowane jest przeprowadzenie audytu przez przedstawicieli GIS oraz eksperta z krajowego laboratorium referencyjnego WSSE w Warszawie i jeżeli laboratorium w Bydgoszczy uzyska odpowiedni poziom analityczny, zostanie włączone w system urzędowej kontroli i monitoringu żywności w zakresie pozostałości pestycydów od 2020 r.

W kwestii uzyskania zapewnienia niezbędnych środków na sfinansowanie restrukturyzacji laboratoriów wyjaśnił, że z informacji uzyskanych z Kancelarii Prezesa Rady Ministrów wynika, że nie zostanie udzielone wsparcie finansowe WSSE w Warszawie. Ponadto, Państwowi Wojewódzcy Inspektorzy Sanitarni zostali zobowiązani do sprawowania nadzoru nad procesem restrukturyzacji wszystkich laboratoriów, celem spełnienia wymagań GIS, a w październiku 2019 r. odbędzie w laboratoriach w Łodzi, Wrocławiu Opolu i Rzeszowie audyt prowadzony przez przedstawicieli GIS mający na celu ocenę działań naprawczych. Wyniki tego audytu będą decydowały o dalszym funkcjonowaniu ww. laboratoriów w sieci laboratoriów PIS w zakresie pozostałości pestycydów od 2020 r.

(akta kontroli str. 10, 140-201; 727-748)

1.6. W latach 2016 – 2018 do GIS nie wpłynęły skargi dotyczące pozostałości ŚOR w żywności. Złożone do GIS przez osoby fizyczne wnioski dotyczyły:

- a) przeprowadzenia badań na zawartość glifosatu w oleju rzepakowym, z uwagi na zagrożenie zdrowia ludzkiego. GIS po zasięgnięciu opinii laboratorium referencyjnego i NIZP-PZH, udzielił odpowiedzi wnioskodawcy, iż brak jest uzasadnionych podstaw, aby sądzić, że zastosowanie ŚOR zawierających glifosat w uprawie rzepaku, w sposób zgodny z Dobrą Praktyką Rolniczą, wiązało się z ryzykiem dla zdrowia konsumentów;
- b) wprowadzenia do obrotu w supermarketach szalotki bananowej opryskiwanej przed zbiorem hydrazylem maleinowym w zbyt wysokim stężeniu. Sprawę

skierowano do Głównego Inspektoratu Ochrony Roślin i Nasiennictwa¹⁶ oraz jednocześnie wysłano pismo do Małopolskiego PWIS z prośbą o przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego. W odpowiedzi Małopolski PWIS poinformował, że wyniki badań wykazały występowanie ŚOR o stężeniu nieprzekraczającym NDP.

- c) żądania wycofania z obrotu oleju rzepakowego oraz stosowania produktu owado- i gryzoniobójczego podczas przechowywania/magazynowania zboża. W odpowiedzi GIS wskazując kompetentne organy (PIORiN, NIZP-PZH i Urząd Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych). Przywołano wyniki badań zbóż i ziarna rzepaku stwierdzając, że nie odnotowano w tych przypadkach przekroczenia NDP.
- d) przeprowadzenia badania sorgo, gryki, fasoli i grochu na zawartość glifosatu, z uwagi na informacje o nadmiernym jego stosowaniu. W odpowiedzi wskazano organy odpowiedzialne rzeczowo w tym zakresie (PIORiN i Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych). Przekazano ponadto informacje na temat dostępnych wyników badań w kierunku glifosatu.
- e) wprowadzenia do sprzedaży w markecie borówki amerykańskiej o nadmiernym stężeniu pestycydów, z załączonym sprawozdaniem z badań pozostałości ŚOR. Polecono Wielkopolskiemu PWIS przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego. PWIS podważyło wyniki badań ze względu na małą masę próbki i różne partie produktu. GIS w odpowiedzi stwierdził, iż w 2019 r. obejmie wzmożonym nadzorem super i hipermarkety.

(akta kontroli str. 26-40, 112-121)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

W latach 2016-2019 laboratoria urzędowe PIS nie posiadały akredytacji na badanie związku chemicznego *dodyny* (aktywnego składnika ŚOR) i w konsekwencji nie dokonywały analizy pobranych próbek na zawartość ww. substancji, pomimo że w myśl art. 1 rozporządzeń wykonawczych Komisji (UE) dotyczących wieloletniego skoordynowanego unijnego programu kontroli na lata 2016, 2017, 2018 i 2019, mających na celu zapewnienie zgodności z najwyższymi dopuszczalnymi poziomami pozostałości pestycydów w żywności pochodzenia roślinnego i zwierzęcego oraz na jej powierzchni, a także mających na celu ocenę narażenia konsumenta na te pozostałości¹⁷, państwa członkowskie winny pobierać i analizować próbki dla kombinacji produktów i pestycydów określonych w załączniku I (*Dodyna* - została wymieniona w części C załącznika nr 1 rozporządzeń).

(akta kontroli str. 650-651)

Dyrektor Generalny GIS wyjaśnił, że metoda badania *dodyny* jest trudna i uzależniona od wielu czynników, które należy zbadać i zoptymalizować. Jej wprowadzenie wymaga dużego nakładu pracy i doświadczenia w tym zakresie oraz zastosowania systemu LC/MS/MS. Laboratoria PIS badające produkty pochodzenia roślinnego, oprócz WSSE w Warszawie, nie posiadają takiej aparatury. Laboratorium w Warszawie przeanalizowało dostępną literaturę oraz informacje z laboratorium referencyjnego UE w celu opracowania takiej procedury badawczej i będzie kontynuowało prace nad jej walidacją i wprowadzeniem do badań.

(akta kontroli str. 663-674)

¹⁶ Dalej: GIORiN

¹⁷ W okresie objętym kontrolą obowiązywały rozporządzenia nr 2015/595, 2016/662 oraz 2017/660

OCENA CZĄSTKOWA

Zasady kontroli żywności, w tym zakres badanych pestycydów, były co roku określone w *Planach pobierania próbek w ramach urzędowej kontroli i monitoringu dla PIS*. W GIS wprowadzono procedurę opracowania i nadzoru nad planem pobierania próbek określającą etapy jego tworzenia, dokonywanie zmian oraz monitorowanie jego realizacji. GIS w latach 2016–2018 zaplanował pobieranie próbek w każdym asortymencie wskazanym corocznie w przepisach unijnych. Do planowania wykorzystywano analizę ryzyka, wyniki poprzednich kontroli i przypadków zgłoszeń w systemie RASFF, uwzględniając ocenę narażenia konsumentów na pozostałości pestycydów w żywności.

W okresie kontrolowanym prowadzono szkolenia dla pracowników PIS i pracowników laboratoriów urzędowych w zakresie pozostałości pestycydów w żywności.

Dokonana w listopadzie 2018 r. ocena laboratoriów WSSE wykazała braki sprzętowe (z wyjątkiem WSSE w Warszawie), które powodowały, że część badań wykonywanych w ramach planów krajowych (uzupełniających obowiązkowy monitoring UE) była realizowana w ograniczonym zakresie.

Za pozytywne należy uznać działania GIS, zmierzające do włączenia w system badań pozostałości pestycydów nowego ośrodka badań w WSSE w Bydgoszczy.

OBSZAR

2. Skuteczność systemu kontroli pozostałości w żywności środków ochrony roślin

Opis stanu faktycznego

2.1. W latach 2016 – 2018 w wyniku realizacji rocznych planów kontroli, organy GIS pobrały w ramach kontroli urzędowych i monitoringowych łącznie 7 353 próbek na badanie pozostałości pestycydów (odpowiednio: 2 248, 2 648, 2 457). Stanowiło to realizację planu poboru próbek odpowiednio w: 100,8%, 114,4%, 106,1%. Zdyskwalifikowano łącznie 69 próbek żywności (17 w 2016 r., 44 w 2017 r. i 8 w 2018 r.). W trakcie prowadzenia kontroli urzędowych na pozostałości pestycydów, przebadano próbki ze wszystkich grup żywności podlegających takim badaniom.

Dodatkowo podczas granicznych kontroli, służby GIS pobrały 206¹⁸ próbek (odpowiednio: 59, 63, 84). W ramach kontroli granicznych pobierano m.in. próbki herbaty (46, 38 i 49), truskawki (4, 6 i 7), maliny (0, 3 i 7).

Dyrektor Generalny GIS wyjaśnił m.in., że w zakresie częstotliwości pobierania próbek żywności przy kontrolach granicznych organy PIS postępują zgodnie z ogólnymi kryteriami określonymi w art. 16 ust. 2 rozporządzenia (WE) nr 882/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu sprawdzenia zgodności z prawem paszowym i żywnościowym oraz regułami dotyczącymi zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt¹⁹, z którego wynika, że kontrole bezpośrednie przeprowadzane są z częstotliwością zależną od: zagrożenia związanego z różnymi rodzajami pasz i żywności; historii zgodności z wymaganiami państwa trzeciego, dotyczącymi danego produktu i zakładu pochodzenia oraz podmiotu prowadzącego przedsiębiorstwo paszowe lub żywnościowe, dokonującego przywozu lub wywozu produktu; kontroli, które przeprowadził podmiot prowadzący przedsiębiorstwo paszowe lub żywnościowe dokonujący przywozu; gwarancji jakich udzielił właściwy organ państwa trzeciego pochodzenia. Organ PIS ma prawo żądać potwierdzenia, że dany produkt spełnia wymagania prawa żywnościowego. W każdym przypadku

¹⁸ Probki pobrane w ramach granicznej kontroli sanitarnej towarów na przejściach granicznych przez Państwowych Granicznych Inspektorów Sanitarnych oraz w miejscach przeznaczenia towarów, siedzibie importera albo odbiorcy towarów przez właściwych państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych

¹⁹ Dz. U. UE L 191 z 30.4.2004, s. 1 ze zm., dalej rozporządzenie nr 882/2004.

wątpliwości dotyczących produktu czy podejrzenia, co do jego zgodności z wymaganiami zdrowotnymi, mogą zostać pobrane próbki do badań laboratoryjnych, zgodnie z kryteriami określonymi w art. 16 ust. 2 ww. rozporządzenia nr 882/2004. Dyrektor Generalny GIS wyjaśnił także, iż kontrole w polskich portach morskich są koordynowane przez organy celne i odbywają się zgodnie z zasadą, że wszystkie niezbędne formalności związane z przywozem odbywają się w ciągu 24 godzin od momentu przedstawienia towaru do kontroli granicznej.

W okresie 2016 – 2018 w trakcie kontroli granicznych nie pobierano próbek: oliwy z oliwek, cytrusów (mandarynka, ananas i pomarańcza) oraz koncentratów soków. Jednokrotnie pobrano próbki grejpfruta, cytryny, banana i nektaryny.

Dyrektor Generalny GIS wyjaśnił, „w chwili obecnej nie są podejmowane działania mające na celu zwiększenie ilości kontroli i rozszerzenie asortymentu kontrolowanych towarów. Na podstawie analizy ryzyka oraz w oparciu o istniejący system granicznych kontroli, nie ma uzasadnienia do zwiększenia asortymentu produktów objętych kontrolami. Graniczne kontrole sanitarne obejmują wiele parametrów bezpieczeństwa żywności, a pozostałości pestycydów są jednym z elementów. Dyrektor Generalny wskazał ponadto, że wielokrotnie GIS spotyka się z zarzutami ze strony przedsiębiorców, że polskie przepisy, dotyczące granicznych kontroli sanitarnych powodują nadmierne obciążenie administracyjne utrudniające prowadzenie działalności gospodarczej. Należy podkreślić, że owoce te są głównie importowane przez porty w Holandii czy Niemczech a oliwa z oliwek sprowadzana jest do Polski głównie z Hiszpanii i Włoch w ramach swobodnego przepływu towarów w UE. Produkty te podlegają kontroli w ramach planu pobierania próbek na etapie obrotu. Co roku w planach pobierania próbek uwzględniane są wszystkie grupy warzyw i owoców, w tym grupa cytrusów.

(akta kontroli str. 12, 202-219, 220-229, 358-406, 543-545, 639-649, 652-647, 749-759, 762-769, 1164)

W 2017 r. nie zrealizowano Planu pobierania próbek do badań żywności w ramach urzędowej kontroli i monitoringu dla PIS w zakresie: tłuszczu owoczego (zaplanowano badanie 50 próbek, zbadano 19) i produktów dla niemowląt i małych dzieci (zaplanowano w ramach monitoringu badanie 40 próbek, zbadano 33).

Dyrektor Generalny GIS wyjaśnił, że „(...) trudności z pobraniem odpowiedniej ilości tłuszczu owoczego były sygnalizowane na spotkaniu ekspertów z krajów członkowskich EFSA w październiku 2017 r. nie tylko przez Polskę. Komisja zdecydowała utrzymać ten produkt w planie monitoringu. Po rozpoznaniu możliwości pobrania z rynku tłuszczu owoczego, zdecydowano się na uzupełnienie brakujących próbek próbkami tłuszczu drobiowego. W sumie w 2017 r. pobrano i zbadano 29 próbek tłuszczu owoczego i 71 próbek tłuszczu drobiowego. Próbkę produktów dla niemowląt i małych dzieci zbadano w 2017 r., zgodnie ze standardem narzuconym przez EFSA, raportowane w ramach urzędowej kontroli i monitoringu klasyfikowane są do tej samej kategorii. W sytuacji gdy ogólna liczba pobranych próbek jest właściwa, co miało miejsce w odniesieniu do próbek produktów dla niemowląt i małych dzieci w 2017 r., nie jest prowadzona analiza rozróżnienia próbek pobranych w ramach urzędowej kontroli i monitoringu (...).

(akta kontroli str. 660-674, 1164)

W okresie objętym kontrolą średni czas badania próbek w poszczególnych laboratoriach WSSE wyniósł:

- w Łodzi: w 2016 r. – 18 dni²⁰, w 2017 r. – 18 dni²¹, w 2018 r. – 14 dni²²;

²⁰ Najkrócej: pietruszka – 6 i 7 dni, a najdłużej: rzodkiewka – 26 dni i kalafior 31 dni.

- w Rzeszowie: w 2016 r. – 15 dni²³, w 2017 r. – 15 dni²⁴, w 2018 r. – 12 dni²⁵;
- we Wrocławiu²⁶: w 2016 r. – 21 dni²⁷, w 2017 r. – 22 dni²⁸, w 2018 r. – 15 dni²⁹;
- w Opolu: w 2016 r. – 19 dni³⁰, w 2017 r. – 18 dni³¹, w 2018 r. – 17 dni³²;
- w Warszawie³³: w 2016 r. – 9 dni³⁴, w 2017 r. – 10 dni³⁵, w 2018 r. – 11 dni³⁶.

Dyrektor Generalny GIS wyjaśnił m.in., że 41% próbek pobranych w ramach urzędowej kontroli i monitoringu w zakresie pozostałości pestycydów w żywności zostało zbadanych w laboratorium WSSE w Warszawie (dane z roku 2017), które wykonuje analizy w zalecany czas trzech tygodni. Jednocześnie należy podkreślić, że działania dotyczące wyeliminowania występujących w poprzednich latach przypadków wydłużonego czasu badania próbek zostały podjęte w 2018 r. i dotyczyły pisemnego zwrócenia uwagi stacjom na konieczność jak najkrótszego badania próbek, zmian w planie pobierania próbek, szkoleń dla pracowników PIS oraz restrukturyzacji bazy laboratoryjnej. Biorąc pod uwagę posiadane przez GIS informacje, należy uznać, że sytuacja dotycząca czasu poboru prób ulega systematycznej poprawie od 2018 r. Jest to widoczne w szczególności na przykładzie WSSE we Wrocławiu, w którym mimo, że niektóre próbki były badane 37 dni roboczych to w roku 2018 tylko 15% próbek analizowano w tym laboratorium powyżej zalecanego czasu tj. trzech tygodni (15 dni roboczych). Z uwagi na długi czas badania próbek w laboratorium WSSE w Opolu, w przypadku braku poprawy w 2019 r. pod względem wyposażenia oraz terminowości, laboratorium to może zostać nieuwzględnione w sieci laboratoriów PIS badających pozostałości pestycydów w żywności.

Dyrektor Generalny GIS wyjaśnił ponadto, że w przypadku jednostkowych badań interwencyjnych, gdy istnieje podejrzenie, że produkt może być niezgodny z wymaganiami lub może zagrażać zdrowiu konsumenta, badania wykonywane były „poza kolejnością”, w ciągu 1 – 3 dni.

(akta kontroli str. 230, 533-537, 727-748)

2.2. Informacje o wykrytych w trakcie kontroli urzędowych przekroczeniach NDP środków ochrony roślin w żywności organy PIS zgłaszały do krajowego punktu kontaktowego RASFF w GIS. Każdy taki przypadek był kierowany do NIZP-PZH w celu dokonania analizy ryzyka. NIZP-PZH przygotował w 2016 r. 20 ocen ryzyka w zakresie pozostałości pestycydów w żywności, w 2017 r. - 34 oceny ryzyka,

²¹ Najkrócej: sok marchwiowy – 8 i 9 dni, a najdłużej: szpinak baby – 38 dni i szpinak – 40 dni.

²² Najkrócej: ogórek szklarniowy – 6 dni i mandarynki – 8 dni, a najdłużej: borówka amerykańska – 18 dni i porzeczka czerwona – 19 dni.

²³ Najkrócej: tłuszcz wieprzowy – 3 dni i mleko krowie – 5 dni a najdłużej: oliwa z oliwek – 23 dni i produkty mleczno – zbożowe dla niemowląt – 25 dni.

²⁴ Najkrócej: tłuszcz z drobiu – 3 dni i jajko kurze – 4 dni, a najdłużej: produkty mleczno – zbożowe dla niemowląt – 20 dni i oliwa z oliwek – 27 dni.

²⁵ Najkrócej: miód – 5 dni i jajko kurze – 7 dni a najdłużej: produkty mleczno – zbożowe dla niemowląt – 20 dni i oliwa z oliwek – 22 dni.

²⁶ Zgodnie z informacją w zestawieniu, najdłuższe czasy badania w latach 2017 i 2018 były wynikiem poważnych problemów technicznych aparatury.

²⁷ Najkrócej: marchew – 9 dni i banany – 12 dni, a najdłużej: fasola strąki – 23 dni i ziemniaki – 24 dni.

²⁸ Najkrócej: kapusta pekińska – 12 dni i rzodkiewka – 14 dni, a najdłużej: truskawki – 40 dni i sok jabłkowy – 50 dni.

²⁹ Najkrócej: brzoskwinie i pomidory – po 7 dni, a najdłużej: porzeczka – 23 dni i pomidory – 23 dni.

³⁰ Najkrócej: żyto, mąka żytnia i bakłażan – 11 dni i pszenica – 12 dni, a najdłużej: pszenica i ryż – 27 dni i pszenica – 31 dni.

³¹ Najkrócej: wiśnia – 5 i 10 dni, a najdłużej: owies – 29 i 34 dni.

³² Najkrócej: malina – 7 dni i nektaryna – 9 dni, a najdłużej: jabłko – 26 dni i pomarańcza – 28 dni.

³³ Podane dane przez GIS dotyczą rutynowych badań przy sprawnej aparaturze. W 2017 r. była awaria spektrometru GS/MS/MS i próbki pobrane przed awarią czekały na jej usunięcie około 2 miesięcy.

³⁴ Najkrócej: herbata i sałata – po 1 dniu, a najdłużej: jabłka – 14 dni i seler – 19 dni.

³⁵ Najkrócej: truskawka – 1 dzień i ziemniak – 4 dni, a najdłużej: kalafior – 16 dni i śliwki – 18 dni.

³⁶ Najkrócej: herbata i pomidor – po 1 dniu, a najdłużej: sok i ryż – 21 dni.

dotyczące 38 niezgodności z NDP, a w 2018 r. 44 oceny dotyczące 51 niezgodności z NDP. Oceny ryzyka określały m.in. poziom zagrożenia dla zdrowia konsumenta.
(akta kontroli str. 222-229, 233-249)

W latach 2016–2018 w systemie RASFF wprowadzono łącznie 866³⁷ powiadomień dotyczących niebezpiecznej żywności.

W celu ujednolicenia działań instytucji funkcjonujących w systemie RASFF, GIS wprowadził w 2011 r.³⁸ dla wszystkich jednostek znajdujących się w polskim systemie RASFF „Procedurę funkcjonowania systemu wczesnego ostrzegania o niebezpiecznej żywności”.

(akta kontroli str. 231, 772-794, 1090-1178)

Przeanalizowano pięć zgłoszeń do systemu RASFF:

a) nr 2018.2283 dotyczące ryżu brązowego, wprowadzone do systemu RASFF i opublikowane 9 sierpnia 2018 r. Żywność sprowadzono do Polski z Tajlandii. Wstępny raport RASFF o statusie alarmowym GIS otrzymał 1 sierpnia 2018 r. Podstawą do zgłoszenia była urzędowa kontrola żywności przeprowadzona 10 lipca 2018 r. w sklepie spożywczym w Kolnie. W pobranej próbce stwierdzono przekroczenie NDP fipronilu i tricyklazol (wynik badania z 27 lipca 2018 r.³⁹). Ocena ryzyka z 1 sierpnia 2018 r. potwierdziła potencjalne zagrożenie dla zdrowia konsumentów.

Podczas ponownej kontroli interwencyjnej w miejscu pobrania próbki (30 lipca 2018 r.) oraz w centrum dystrybucyjnym, nie stwierdzono produktu w sprzedaży. Równocześnie u podmiotu, który sprowadził ryż do Polski, Państwowy Graniczny Inspektor Sanitarny w Gdyni przeprowadził 2 sierpnia 2018 r. kontrolę sanitarną, która wykazała, że ze zbadanej partii 50 ton ryżu wyprodukowano 51 840 opakowań 400 g produktu pn. „Ryż brązowy długoziarnisty” (do obrotu trafiło 51 597 opakowań). W spółce również nie stwierdzono produktu w magazynie. Decyzją z 6 sierpnia 2018 r. nakazano m.in. wycofać z obrotu handlowego zakwestionowaną partię produktu ze względu na przekroczone NDP ŚOR.

Od sierpnia 2018 r. do końca stycznia 2019 r. trwał proces wycofywania z obrotu i utylizowania kwestionowanego produktu. Zgodnie z przekazanymi do GIS⁴⁰ kartami przekazania odpadów kwestionowanych produktów poddanych procesowi utylizacji stwierdzono, że z 51 597 opakowań wprowadzonych do obrotu, wycofano 8 688 szt. (tj. 16,8%).

Jak wyjaśnił Dyrektor Generalny GIS, zgłoszenie to nie zostało zakwalifikowane jako „powiadomienie o zagrożeniu”, a jako informacyjne, gdyż dotyczyło produktu wprowadzonego do obrotu wyłącznie na rynku polskim. Nie było więc konieczności podejmowania działań w innym państwie, będącym członkiem sieci.

b) nr 2017.AQJ dotyczące herbaty czarnej, wprowadzone do systemu RASFF 7 kwietnia 2017 r. (opublikowane 11 kwietnia 2017 r.) o statusie odrzucenia na granicy. Żywność sprowadzono do Polski z Indii (opakowania po 100 szt. torebek herbaty, łącznie 571 kartonów o masie 1 096,32 kg). Wstępny raport RASFF o statusie odrzucenia na granicy, GIS otrzymał 6 kwietnia 2017 r. od GSSE

³⁷ Wszystkie powiadomienia zgłoszone przez wszystkie kraje członkowskie sieci RASFF w zakresie pozostałości pestycydów.

³⁸ Procedurę Pismem z 14 lutego 2011 r. (znak: GIS-BŻ/RA-426-03-08/KS/MK/11 i kolejne) przekazano do wszystkich Państwowych Wojewódzkich Inspektorów Sanitarnych, Głównego Lekarza Weterynarii, GIORiN, Głównego Inspektora Jakości Handlowej Artykułów Rolno – Spożywczych, Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, NIZP-PZH, Instytutu Żywności i Żywienia, Szefa Służby Celnej oraz wszystkich Granicznych Inspektorów Sanitarnych.

³⁹ Próbką zbadana przez Laboratorium WSSE w Warszawie.

⁴⁰ Pismo z dnia 31 stycznia 2019 r. od Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Warszawie, właściwego miejscowo dla siedziby spożywczej sieci handlowej.

w Gdyni. Podstawą do zgłoszenia była urzędowa graniczna kontrola sanitarna, przeprowadzona 9 marca 2017 r. i 20 marca 2017r. na przejściu granicznym morskim w Gdyni. W pobranych podczas obu kontroli próbkach⁴¹ stwierdzono przekroczenie NDP antrachinon (pierwszy wynik z 16 marca 2017 r. – czas badania 3 dni, drugi wynik z 24 marca 2017 r. – czas badania 2 dni). GIS nie zlecał przygotowanie analizy ryzyka.

Decyzją z 4 kwietnia 2017 r. Państwowy Graniczny Inspektor Sanitarny w Gdyni nakazał m.in. wywóz całej partii kwestionowanego środka spożywczego z przejścia granicznego w Gdyni drogą morską do nadawcy, stwierdzając, że sprowadzony produkt nie spełnia wymagań prawa żywnościowego w rozumieniu art. 3 ust. 3 pkt. 44b ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia⁴².

Dyrektor Generalny GIS wyjaśnił, że w przypadku powiadomienia nr 2017.AQJ nie wykonywano oceny ryzyka, gdyż stwierdzono obecność antrachinonu, który nie został włączony jako substancja czynna do załącznika I do dyrektywy 91/414/EWG zgodnie z decyzją Komisji z dnia 15 grudnia 2008 r. oraz cofnięcia zezwoleń na ŚOR zawierające tą substancję (2008/986/WE). Wskazał, że każde przekroczenie NDP pozostałości antrachinonu, może potencjalnie stanowić zagrożenie dla zdrowia człowieka.

- c) nr 2016.1819 dotyczące pora, wprowadzone do systemu RASFF 28 grudnia 2016 r. (opublikowane 29 grudnia 2016 r.) o statusie *informacyjne* w celu zwrócenia uwagi. Żywność została wyprodukowana w Polsce. Wstępny raport RASFF o statusie *alarmowy*, WIORiN w Koszalinie przekazał do PWIS w Szczecinie pismem z 16 grudnia 2016 r.

Podstawą do zgłoszenia była urzędowa kontrola żywności przeprowadzona 27 października 2016 r. w gospodarstwie rolnym przez WIORiN w Koszalinie Oddział w Gryfinie. W pobranej podczas kontroli próbce płodu rolnego stwierdzono przekroczenie NDP chloropiryfosu. (wynik z 13 grudnia 2016 r.⁴³ – czas oczekiwania wyniósł 47 dni). Wykorzystano przeprowadzoną wcześniej analizę ryzyka dla wcześniejszego takiego samego badania pora⁴⁴. Analiza potwierdziła, że przekroczenie NDP chloropiryfosu stanowiło potencjalne zagrożenie dla zdrowia konsumentów. Podczas ponownej kontroli interwencyjnej przeprowadzonej w miejscu pobrania próbki przez WIORiN (15 grudnia 2016 r.), stwierdzono, że cała plantacja pora została sprzedana na rynku lokalnym i do jednej spółki w Szczecinie. Służby PIS 20 grudnia 2016 r. przeprowadziły ponownie kontrolę u producenta oraz w spółce w Szczecinie. 27 grudnia 2016 r. Zachodniopomorski PWIS przekazał do GIS listę dystrybucji oraz dokumenty potwierdzające sprzedaż do Niemiec (10 kg) i Anglii (109,7 kg).

- d) nr 2017.0947 dotyczące sałaty masłowej, wprowadzone do systemu RASFF i opublikowane 3 lipca 2017 r. Żywność została wyprodukowana w Polsce. Wstępny raport RASFF o statusie *informacyjny w celu zwrócenia uwagi*, GIS otrzymał 23 czerwca 2017 r. od Dolnośląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego we Wrocławiu. Podstawą do zgłoszenia była urzędowa kontrola żywności przeprowadzona 23 maja 2017 r. w sklepie spożywczym sieci handlowej w Krośnicach. W pobranej podczas kontroli próbce stwierdzono przekroczenie NDP chloropiryfosu i tetrokonazolu (wynik z 22 czerwca 2017 r.⁴⁵

⁴¹ Obie próbki zbadane w Laboratorium WSSE w Warszawie.

⁴² Dz. U. z 2018 r. poz. 1541 ze zm.

⁴³ Próbką zbadaną przez Instytut Ochrony Roślin – Państwowy Instytut Badawczy w Poznaniu.

⁴⁴ Analiza z 6 września 2016 r. nr pest. 370/2016.

⁴⁵ Próbką zbadaną przez Laboratorium WSSE we Wrocławiu.

– czas oczekiwania 30 dni). Ocena ryzyka (z 23 czerwca 2017 r.) potwierdziła potencjalne zagrożenie dla zdrowia konsumentów.

Podczas ponownej kontroli interwencyjnej w miejscu pobrania próbk (23 czerwca 2017 r.), nie stwierdzono produktu na stanie sklepu. GIS przekazał pismem z 26 czerwca 2017 r. do dolnośląskiej i wielkopolskiej stacji sanitarno – epidemiologicznej oraz GIORiN informacje do wykorzystania zgodnie z kompetencjami w zakresie nadzoru nad producentem i dystrybutorem produktu. Zgodnie z odpowiedzią Wielkopolskiego PWIS, dystrybutor produktu zawiesił współpracę z producentem w zakresie dostaw sałaty.

Dyrektor Generalny GIS wyjaśnił, że biorąc pod uwagę, że sałata należy do warzyw o bardzo krótkim terminie przydatności do spożycia, nie podlega mrożeniu, nie jest wykorzystywana do produkcji żywności przetworzonej, kwestionowanej partii nie było już w obrocie w momencie uzyskania informacji o niezgodności – przekroczeniach NDP. W związku z powyższym ustalenie wielkości kwestionowanej partii nie było w tej sytuacji kluczowe. Informacja przekazana do GIORiN miała przede wszystkim znaczenie dla nadzoru prowadzonego przez PIORiN nad stosowaniem ŚOR a także występowania podobnych przypadków w przyszłości.

- e) nr 2018.1441 dotyczące szpinaku mrożonego sprowadzonego do Polski z Belgii, wprowadzone do systemu RASFF 18 maja 2018 r. (opublikowane 24 maja 2018 r.) o statusie *powiadomienie alarmowe*. Wstępny raport RASFF GIS otrzymał 15 maja 2018 r. od Warmińsko – Mazurskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Olsztynie. Podstawą do zgłoszenia była urzędowa kontrola żywności przeprowadzona 19 marca 2018 r. w kiosku spożywczym w Elku. W pobranej podczas kontroli próbce stwierdzono przekroczenie NDP fenmedifamu (wynik z 14 maja 2018 r.⁴⁶ – czas oczekiwania 56 dni). Ocena ryzyka (z 18 maja 2018 r.) potwierdziła potencjalne zagrożenie dla zdrowia konsumentów.

Podczas ponownej kontroli interwencyjnej w miejscu pobrania próbki (15 maja 2017 r.), w magazynie hurtowym zaopatrującym kiosk oraz zakładach wskazanych na liście odbiorców, nie stwierdzono produktu w obrocie. Organy PIS ustaliły producenta, dostawców oraz listy dystrybucji kwestionowanego produktu.

Decyzją nr 98/2019 z 22 maja 2018 r. PPIS w Lipnie nakazał m.in. producentowi wycofanie z obrotu oraz zniszczenia produktu. Ze znajdujących się w obrocie 28 512 opakowań (w wadze po 450 g) tj. 12 830,4 kg szpinaku, wycofano 1 373 szt. opakowań (tj. 4,8%).

(akta kontroli str. 727-748, 761, 770-1089, 1165-1178, 1182-1183)

2.3. W latach 2016 – 2018 GIS nie przeprowadzał w organach Inspekcji Sanitarnej audytów/kontroli realizacji zadań dotyczących zapewnienia bezpieczeństwa żywności pod kątem zawartości ŚOR.

Dyrektor Generalny GIS wyjaśnił m.in., że tematyka dot. pozostałości pestycydów jest elementem uwzględnianym w trakcie kontroli w jednostkach PIS. W wystąpieniach pokontrolnych kilku kontroli zawarto informacje o działaniach dot. pozostałości pestycydów podejmowanych w ramach oceny nadzoru nad produkcją pierwotną (w 2016 roku w WSSE w Olsztynie i PSSE w Elblągu), działania systemu RASFF (w 2016 r. w GSSE w Elblągu a w 2017 r. w WSSE w Łodzi), czy szkoleń (w 2017 r. w GSSE w Elblągu).

⁴⁶ Próbką zbadana przez Laboratorium WSSE w Warszawie.

Dyrektor wskazał ponadto, że obszary wymagające poprawy były zdiagnozowane przez DG(SANTE) w ramach audytu w 2018 r. w zakresie pozostałości pestycydów w żywności. Działania naprawcze są realizowane przez PIS, wymagają one jednak czasu.

(akta kontroli str. 16-22, 220 – 229, 749-759)

2.4. GIS w okresie objętym kontrolą nie prowadził działalności oświatowo-zdrowotnej uwzględniającej jakość żywności i jej bezpieczeństwo z perspektywy pozostałości pestycydów.

Na stronie internetowej GIS umieszczone były informacje dotyczące pozostałości pestycydów w żywności. W 2018 r. GIS uczestniczył w opracowaniu przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi informacji pn.: „STOP przekraczaniu norm pozostałości środków ochrony roślin w żywności”.

(akta kontroli str. 409)

2.5. Współpraca GIS z organizacjami ekologicznymi i konsumenckimi w zakresie bezpieczeństwa żywienia pod kątem pestycydów polegała na przesyłaniu projektów aktów prawnych w ramach konsultacji społecznych. Federacja Konsumentów była uwzględniana w prowadzonych przez GIS konsultacjach projektów instrukcji na posiedzenia grup roboczych i komitetów Komisji Europejskiej i Rady UE oraz innych gremiów międzynarodowych działających w zakresie bezpieczeństwa żywności. Konsultacje te dotyczyły w szczególności projektów aktów prawnych/ wytycznych/ interpretacji opracowywanych w zakresie prawa żywnościowego na forum międzynarodowym.

Dyrektor Generalny GIS wyjaśnił, że w ostatnich latach organizacje konsumenckie nie zgłaszały wniosków o zmianę rozporządzeń oraz nie reagowały w żaden sposób na korespondencję prowadzoną w ramach ww. konsultacji.

(akta kontroli str. 18-22, 222-229)

2.6. W dniach 14–18 maja 2018 r. Komisja Europejska DG(SANTE) przeprowadziła w Polsce audyt w celu oceny systemu kontroli pozostałości pestycydów, który wykazał m.in., iż posiadany przez laboratoria WSSE sprzęt nie jest wystarczający do zbadania wszystkich pestycydów, uwzględnionych w krajowych programach kontroli i w programach kontroli koordynowanych przez UE (Opole i Wrocław), brak jest sprzętu do przeprowadzania badań techniką LC/MS/MS (Opole, Wrocław i Łódź), a aparatura LC/MS/MS nie jest wystarczająco czuła, aby w każdym przypadku osiągnąć prawidłową granicę oznaczalności (Warszawa).

Zgodnie ze sprawozdaniem końcowym z audytu, polski program kontroli pozostałości pestycydów obejmuje szeroki zakres towarów i związanych z nimi czynników ryzyka, jak również wyraźnie określone obowiązki i akredytowane laboratoria. Wskazano zagrożenia dla skuteczności programu KPKPP: pobieranie stosunkowo niewielkiej liczby próbek, niedociągnięcia w procesie wyznaczania laboratoriów urzędowych ds. pozostałości pestycydów oraz brak instrukcji obowiązkowych zadań, które mają być wykonywane w laboratoriach (wymaganego zakresu analitycznego, czasu na zgłoszenie wyników analizy). Skuteczność działań następczych podejmowanych w związku z próbkami niespełniającymi wymogów jest ograniczona przez fakt, że próbki pobierane są przede wszystkim w supermarketach i sklepach, nie zaś na wcześniejszym etapie łańcucha żywnościowego, a także przez nadmierne opóźnienia w zgłaszaniu wyników analizy.

W audycie wskazano m.in. następujące wnioski:

- a) przy wyznaczaniu laboratoriów urzędowych nie ustanowiono wiążących instrukcji dotyczących metodyki, przedziału czasowego i zakresu analizy laboratoryjnej, które są niezbędne dla umożliwienia skutecznego wdrażania Krajowego programu kontroli pozostałości pestycydów (KPKPP),

- b) wyznaczanie laboratoriów, które nie posiadają sprzętu niezbędnego do ukończenia wymaganej analizy, wpływa na skuteczność realizacji KPKPP,
- c) KPKPP obejmuje szeroki zakres produktów i możliwych zagrożeń. Pobieranie próbek głównie w supermarketach i sklepach może opóźnić lub utrudnić podjęcie niezbędnych działań służących egzekwowaniu przepisów. Sytuację pogarszają dodatkowo opóźnienia w dostępności sprawozdań opracowanych przez laboratoria, gdy produkty, z których pobierano próbki, nie są już dostępne. Niewielka liczba próbek i nieprzestrzeganie krajowych procedur RASFF przez inspektorów PSSE sprawiają, że skuteczność programu kontroli jeszcze bardziej spada,
- d) sprawozdania analityczne są wiarygodne w odniesieniu do zgłaszanych pestycydów, ale brak sprzętu oznacza, że wielu pestycydów nie poddano wystarczającej kontroli. Opóźnienia w zgłoszeniach przekroczeń mają negatywny wpływ na skuteczność działań służących egzekwowaniu przepisów.

Audytorzy wydali następujące zalecenia:

- a) podczas delegowania zadań właściwy organ powinien przekazywać jasne i obowiązkowe instrukcje dotyczące metodyki, przedziału czasowego i zakresu analizy laboratoryjnej, a także zapewnić wdrożenie tych instrukcji, tak aby było możliwe przeprowadzenie sprawnych i skutecznych kontroli urzędowych zgodnie z art. 4 ust. 2 lit. c) rozporządzenia nr 882/2004.
- b) próbki należy pobierać możliwie najbliżej pierwszego punktu wprowadzania produktu na rynek, aby ułatwić ewentualne zastosowanie środków przymusu, zgodnie z art. 27 ust. 1 rozporządzenia nr 396/2005.

W odpowiedzi na wnioski pokontrolne GIS zaproponował działania:

- a) uwzględnienie w Planie pobierania próbek do badania żywności w ramach urzędowej kontroli i monitoringu dla PIS na 2019 r. przedziału czasowego i zakresu analizy laboratoryjnej. Podjęto działania mające na celu restrukturyzację bazy laboratoryjnej PIS w obszarze oznaczania pozostałości pestycydów (zobowiązanie laboratoriów w Opolu, Łodzi, Rzeszowie i Wrocławiu do przedstawienia działań naprawczych w tym obszarze). Po otrzymaniu informacji zostaną podjęte dalsze decyzje, co do funkcjonowania ww. laboratoriów w strukturze PIS.
- b) przeprowadzono szkolenie z zakresu wymagań pobierania próbek, na którym omówiono wyniki audytu, w tym konieczność poboru próbek jak najbliżej pierwszego punktu wprowadzania produktu na rynek.

(akta kontroli str. 1164)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. GIS (Krajowy Punkt Kontaktowy RASFF⁴⁷) w dniu 28 grudnia 2016 r. wprowadził do systemu RASFF zgłoszenie 2016.1819 (por), sklasyfikowane jako „powiadomienie informacyjne” (tj. powiadomienie o zagrożeniu, które nie wymaga natychmiastowego działania w innym państwie będącym członkiem sieci), w sytuacji gdy powiadomienie to ze względu na dokonaną przez GIS ocenę ryzyka⁴⁸ wykazującą, iż przekroczenie NDP chloropirifosu stanowiło potencjalne zagrożenie dla zdrowia konsumentów oraz w sytuacji, gdy produkt ten trafił na rynek UE i mógł znajdować się w obrocie, winno być zakwalifikowane, w myśl art. 1 pkt. 4 rozporządzenia nr 16/2011 jako „powiadomienie o zagrożeniu” tj. powiadomienie o bezpośrednim lub pośrednim

⁴⁷ Dalej KPK RASFF.

⁴⁸ Ocena ryzyka z dnia 6 września 2016 r. dotycząca wprowadzenia innego przypadku przekroczenia NDP, ale tego samego produktu (pora) i o tym samym wskaźniku przekroczenia NDP)

zagrożeniu dla zdrowia ludzi w związku z paszą, żywnością lub materiałem przeznaczonym do kontaktu z żywnością lub jako poważne zagrożenie dla zdrowia ludzi, zdrowia zwierząt albo środowiska naturalnego w związku z paszą, które wymaga lub może wymagać natychmiastowego działania w innym państwie będącym członkiem sieci.

(akta kontroli str. 727-748, 986-1018, 1091-1164)

Dyrektor Generalny GIS wyjaśnił, że „Decydując o klasyfikacji przedmiotowego powiadomienia KPK RASFF w GIS brał pod uwagę dane zawarte w listach odbiorców. Dane te wskazywały na dostawy do różnych odbiorców niewielkich ilości pora w różnych odstępach czasowych, co wskazuje na kupowanie produktu przez odbiorców z przeznaczeniem do bieżącej sprzedaży klientom indywidualnym w postaci świeżej, a nie w celu przechowywania. Dlatego uznano, że produktu prawdopodobnie nie było już w obrocie w momencie zgłoszenia powiadomienia do RASFF. Powiadomienia dotyczące produktów, które nie znajdują się w obrocie w momencie zgłoszenia powiadomienia, należy klasyfikować jako powiadomienia informacyjne zgodnie z wymaganiami określonymi w rozporządzeniu nr 16/2011. O prawidłowości założenia, że przedmiotowego produktu nie było już w obrocie w momencie zgłoszenia powiadomienia może świadczyć również fakt, że kraje członkowskie – Niemcy i Wielka Brytania nie zgłosiły raportów o wycofaniu przedmiotowego produktu z tamtejszych rynków poprzez system RASFF.”

Zdaniem NIK, ze względu na fakt, że GIS dysponował wiedzą, iż produkt ten znajduje się poza granicami Polski a ocena ryzyka wskazywała, że produkt ten stanowi bezpośrednie lub pośrednie zagrożenie dla zdrowia ludzi, które wymaga lub może wymagać natychmiastowego działania w innym państwie będącym członkiem sieci, winno być ono zakwalifikowane jako „powiadomienie o zagrożeniu”. W ocenie NIK, przeświadczenie o nieznajdowaniu się badanych produktów w obrocie, nie zwalniał GIS z obowiązku opisanej wyżej klasyfikacji powiadomienia. Należy zauważyć także, iż nadany zgłoszeniu status zgłoszenia informacyjnego mógł wprowadzić w błąd kraje członkowskie, co do oceny stopnia zagrożenia dla zdrowia tego produktu oraz miejsca jego dystrybucji.

2. GIS w dniu 3 lipca 2017 r. przesłał do systemu RASFF powiadomienie informacyjne nr 2017.0947 dot. sałaty masłowej po upływie 10 dni od otrzymania w dniu 23 czerwca 2017 r. zgłoszenia z Dolnośląskiego Wojewódzkiego Inspektoratu Sanitarnego we Wrocławiu oraz analizy ryzyka potwierdzającej, zasadność dokonania takiego zgłoszenia, w sytuacji gdy w myśl art. 4 ust. 1 rozporządzenia nr 16/2011 członkowie sieci winni przysyłać powiadomienia informacyjne do punktu kontaktowego Komisji bez zbędnej zwłoki.

Jak wyjaśnił Dyrektor Generalny GIS „Powiadomienie 2017.0947 dotyczyło produktu dostępnego wyłącznie w obrocie w Polsce i wyprodukowanego w Polsce. W związku z tym nie były wymagane działania w innych krajach będących lub niebędących członkami sieci RASFF, co przełożyło się na brak konieczności szybkiego zgłoszenia powiadomienia do RASFF w tej sprawie. W okresie od 23 czerwca do 3 lipca, oprócz powiadomienia dotyczącego chloropirifosu i tetrakonazolu w sałacie masłowej, KPK RASFF w GIS, zajmował się jeszcze 17 innymi powiadomieniami związanymi z systemem RASFF, które również wymagały analizy i reakcji ze strony GIS. Przekazanie powiadomienia 2017.0947 do systemu RASFF nastąpiło bez zbędnej zwłoki, zważywszy na okoliczności tej sprawy i priorytet wykonania innych zadań w analizowanym okresie czasu.”

(akta kontroli str.727-728, 1019-1038, 1091-1164)

NIK wskazuje, iż GIS już w dniu otrzymania zgłoszenia od Inspektoratu Sanitarnego dysponował wiedzą, wskazującą na konieczność dokonania stosownego zgłoszenia do systemu RASFF. Tym samym, w ocenie NIK, przesłanie powiadomienia po upływie aż 10 dni nie może być uznane jako dokonane bez zbędnej zwłoki.

OCENA CZĄSTKOWA

W PIS planowane na lata 2016-2018 zadania kontrolne i pobierania próbek w kierunku pozostałości pestycydów zostały zrealizowane. Długie terminy analiz laboratoryjnych ograniczały skuteczność działań organów PIS w zakresie wycofywania z obrotu żywności, która nie spełniała wymogów bezpieczeństwa. Kontrola wykazała, że w trzech przypadkach na pięć objętych szczegółową analizą czas badania pobranych próbek żywności (30, 47 i 56 dni) przekroczył średni czas uzyskiwany w laboratoriach europejskich, prowadzących rutynowo badania monitoringowe i wyposażonych w typową aparaturę do analizy (trzy tygodnie).

W działalności kontrolowanej jednostki stwierdzono nieprawidłowość dotyczącą wprowadzenia przez GIS do systemu RASFF zgłoszenia 2016.1819 sklasyfikowanego jako „powiadomienie informacyjne”, w sytuacji gdy powiadomienie to ze względu na dokonaną przez GIS ocenę ryzyka i wiedzę, że produkt znajduje się w innym kraju systemu, winno być zakwalifikowane, w myśl art. 1 pkt. 4 rozporządzenia nr 16/2011 jako „powiadomienie o zagrożeniu”. Ponadto, GIS przesłał do systemu RASFF powiadomienie informacyjne nr 2017.0947 dopiero po upływie 10 dni od dnia otrzymania zgłoszenia z Dolnośląskiego Wojewódzkiego Inspektoratu Sanitarnego we Wrocławiu oraz analizy ryzyka potwierdzającej zasadność dokonania takiego zgłoszenia, w sytuacji gdy w myśl art. 4 ust. 1 rozporządzenia nr 16/2011 członkowie sieci winni przysyłać powiadomienia informacyjne do punktu kontaktowego Komisji bez zbędnej zwłoki.

Realizując zalecenia audytu Komisji Europejskiej w planie na 2019 r. Główny Inspektor Sanitarny wydał zalecenie, że laboratoria mają wykonywać badania w terminie nieprzekraczającym 15 dni roboczych, a poboru próbek należy dokonywać w punktach jak najbardziej oddalonych od konsumenta ostatecznego.

IV. Uwagi i wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

Monitorowanie i wspieranie podjętych przez laboratorium WSSE w Warszawie działań w zakresie uzyskania akredytacji na badanie dodyny - aktywnego składnika środków ochrony roślin.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Prezesa NIK. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykonania wniosków oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Warszawa, dnia 15 lipca 2019 r.

Wiceprezes
Najwyższej Izby Kontroli
Ewa Polkowska
/-/

Zmian w wystąpieniu pokontrolnym dokonał:

Dyrektor
Delegatury Najwyższej Izby Kontroli
w Łodzi
Przemysław Szewczyk

.....
..... podpis

